



ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

**Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:
ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΤΟΥ Κ.Ε.Θ.Ι.**

Επιστημονική Υπεύθυνη:

Δρ. Λ. Μαράτου-Αλιπράντη, Διευθύντρια Ερευνών Ε.Κ.Κ.Ε.

Συντονίστρια Έργου: Κ.Χ. Παπατζανή

Ερευνητική Ομάδα:

Ε. Βόνδα

Α. Ιορδανίδου

Α. Καπετανόπουλος

Ι. Προφύρη

Ν. Τσιβίκης

Στατιστική επεξεργασία: Α. Σκαντζή

Αθήνα 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

| | |
|--|-----------|
| Πρόλογος της Γενικής Γραμματέως Ισότητας, κ. Ευγενίας Τσουμάνη | 9 |
| Πρόλογος της Προέδρου του Κ.Ε.Θ.Ι., κ. Μερόπης Καλδή | 10 |
| ΕΙΣΑΓΩΓΗ | 12 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ | 17 |
| 1.1. Ορισμοί και εννοιολογικές αποσαφηνίσεις | 20 |
| 1.2. Θεωρίες της μετανάστευσης | 22 |
| 1.3. Η «Θηλυκοποίηση» της διεθνούς μετανάστευσης | 26 |
| 1.4. Θεωρητικές προσεγγίσεις της γυναικείας μετανάστευσης | 28 |
| 1.5. Διεθνείς διαστάσεις της γυναικείας μετανάστευσης | 31 |
| 1.6. Η μετανάστευση στη Νότια Ευρώπη – Το Μεσογειακό μοντέλο μετανάστευσης | 33 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ | 37 |
| 2.1. Εισαγωγή | 39 |
| 2.2. Η Απογραφή του 2001 και η καταγραφή του αλλοδαπού πληθυσμού στην Ελλάδα | 39 |
| 2.3. Υπηκοότητα και φύλο των μεταναστών | 41 |
| 2.4. Ηλικιακή δομή του αλλοδαπού πληθυσμού | 42 |
| 2.5. Γεωγραφική κατανομή και φύλο | 43 |
| 2.6. Λόγοι εγκατάστασης στην Ελλάδα και φύλο | 44 |
| 2.7. Οικογενειακή κατάσταση και φύλο | 46 |
| 2.8. Επίπεδο εκπαίδευσης του αλλοδαπού πληθυσμού και φύλο | 47 |
| 2.9. Απασχόληση και φύλο | 49 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ | 53 |
| 3.1. Η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών/-τριών | 55 |
| 3.2. Ο μεταναστευτικός νόμος 1975/1991 ως αποτέλεσμα της διαμόρφωσης των νέων συνθηκών | 56 |
| 3.3. Η πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών/-τριών στην Ελλάδα | 57 |

| | |
|---|------------|
| 3.4. Ο μεταναστευτικός νόμος 2910/2001 και η δεύτερη διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών/-τριών στην Ελλάδα | 58 |
| 3.5. Ο νέος Ν. 3386/2005 και το τρίτο πρόγραμμα νομιμοποίησης των μεταναστών/-τριών στην Ελλάδα | 60 |
| | 63 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ | |
| 4.1. Αντικείμενο και Στόχοι | 65 |
| 4.2. Ζητήματα που διερευνώνται και αναμενόμενα οφέλη | 65 |
| 4.3. Το δείγμα της έρευνας | 66 |
| 4.4. Η μέθοδος της έρευνας | 66 |
| 4.5. Το ερευνητικό εργαλείο | 68 |
| 4.6. Η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων | 68 |
| 4.7. Οι μεθοδολογικές δυσχέρειες της έρευνας | 69 |
| | 71 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ | |
| 5.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά | 73 |
| 5.2 Επίπεδο εκπαίδευσης | 78 |
| Συμπεράσματα | 80 |
| | 81 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ | |
| Εισαγωγή | 83 |
| 6.1. Χρόνος άφιξης και διάρκεια παραμονής | 83 |
| 6.2. Χώρες υπηκοότητας και ενδιάμεσοι σταθμοί | 87 |
| 6.3. Οι αιτίες της μετανάστευσης | 90 |
| 6.4. Λόγοι επιλογής της Ελλάδας ως χώρας προορισμού | 93 |
| 6.5. Το κοινωνικό πλαίσιο της μετάβασης και της εγκατάστασης | 96 |
| 6.6. Σχέδια για το μέλλον | 100 |
| Συμπεράσματα | 103 |
| | 105 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ | |
| 7.1. Εισαγωγή | 107 |
| 7.2. Σύνθεση νοικοκυριών και μορφές οικογένειας | 107 |
| 7.3 Παιδιά και τόπος διαμονής αυτών | 113 |
| Συμπεράσματα | 115 |
| | 117 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ: ΣΤΕΓΑΣΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ | |

| | |
|---|------------|
| 8.1. Συνθήκες στέγασης | 119 |
| 8.1.1. Καθεστώς ενοίκησης | 119 |
| 8.1.2. Αριθμός ατόμων που συστεγάζονται | 121 |
| 8.1.3. Αριθμός δωματίων | 123 |
| 8.1.4. Κριτήρια επιλογής κατοικίας | 126 |
| 8.1.5. Κόστος ενοικίου | 127 |
| Συμπεράσματα | 129 |
| 8.2. Προβλήματα στην καθημερινή ζωή | 129 |
| 8.2.1. Γενική εικόνα των προβλημάτων της καθημερινής ζωής | 129 |
| 8.2.2. Τα προβλήματα των γυναικών ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους | 135 |
| Συμπεράσματα | 139 |
| 8.3. Ελεύθερος χρόνος | 139 |
| 8.3.1. Διάθεση ελεύθερου χρόνου | 139 |
| 8.3.2. Λόγοι για τους οποίους οι γυναίκες δε διαθέτουν ελεύθερο χρόνο | 143 |
| Συμπεράσματα | 146 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Η ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ - ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ | 147 |
| 9.1. Εισαγωγή | 149 |
| 9.2. Το επίπεδο γνώσης της ελληνικής γλώσσας στις γυναίκες μετανάστριες | 150 |
| 9.3. Τρόποι εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από τις γυναίκες μετανάστριες | 153 |
| 9.4. Μελλοντικά σχέδια εγκατάστασης στην Ελλάδα | 157 |
| 9.4.1. Επίπεδο γνώσης της ελληνικής γλώσσας στις μετανάστριες σε σχέση με τα σχέδια εγκατάστασής τους | 160 |
| Συμπεράσματα | 161 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ | 163 |
| 10.1. Εισαγωγή | 165 |
| 10.2. Η διάρθρωση της απασχόλησης των γυναικών | 166 |
| 10.2.1 Εργασιακή κατάσταση | 166 |
| 10.3. Κατηγορίες επαγγελματιών που ασκούν οι γυναίκες | 169 |
| 10.3.1. Διάρκεια παραμονής | 170 |
| 10.3.2. Γεωγραφική Κατανομή και Επαγγέλματα | 171 |
| 10.3.3. Ηλικία των Μεταναστριών | 172 |
| 10.4. Συνθήκες απασχόλησης | 173 |

| | |
|---|------------|
| 10.4.1. Τρόπος αμοιβής | 173 |
| 10.4.2. Αποδοχές των γυναικών | 175 |
| 10.4.3. Ασφάλιση | 176 |
| 10.4.4. Ώρες Εργασίας | 180 |
| 10.5. Ικανοποίηση από την εργασία | 181 |
| 10.6. Συμπληρωματική απασχόληση | 182 |
| 10.7. Ανεργία και τρόποι εξεύρεσης εργασίας | 183 |
| 10.8. Επιχειρηματικότητα και μελλοντικά εργασιακά σχέδια | 186 |
| 10.9. Συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης | 189 |
| 10.10. Χρήση χρημάτων που στέλνουν οι μετανάστριες στην πατρίδα τους | 190 |
| Συμπεράσματα | 191 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ | 193 |
| 11.1. Έτη εκπαίδευσης | 195 |
| ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ | 201 |
| 12.1. Εισαγωγή | 203 |
| 12.2. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για την ένταξη των αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών | 204 |
| 12.3. Μεταναστευτική πολιτική και φύλο: Ελλάδα και Ε.Ε. | 205 |
| 12.3.1. Εισαγωγή | 205 |
| 12.3.2. Ρυθμίσεις σε χώρες της Ε.Ε. | 206 |
| 12.3.3. Πολιτικές στην Ελλάδα | 207 |
| 12.4. Προτάσεις πολιτικής με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας | 209 |
| ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ | 211 |
| ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ | 218 |
| ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ | 220 |
| ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ | 224 |
| ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ | 224 |
| ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ | 225 |